

Protestant Theological University

Review of: Kaitlyn Dugan & Philip G. Ziegler, *The Finality of the Gospel: Karl Barth and the Tasks of Eschatology* (Leiden: Brill, 2022).

Huijgen, A.

Published in:
Theologia Reformata

Published: 01/01/2022

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Huijgen, A. (2022). Review of: Kaitlyn Dugan & Philip G. Ziegler, *The Finality of the Gospel: Karl Barth and the Tasks of Eschatology* (Leiden: Brill, 2022). *Theologia Reformata*, 65(4), 432-433.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons). You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

This publication might have been made available through the PThU Research Portal under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the PThU website: <https://www.pthu.nl/over-ptthu/bibliotheek-ptthu/diensten/article-25fa-taverne-amendement-end-user-agreement.pdf>

Takedown policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will investigate your claim and remove access to the work if necessary: bibliotheek@pthu.nl.

Downloaded from the PThU Research Portal (Pure): <https://pure.pthu.nl>.

stand the tests of everyday life and find encouragement in serving their neighbours in the world'. In de hoofdtekst is afgezien van voetnoten, waardoor de tekst ook goed toegankelijk is voor een bredere lezerskring dan alleen theologen. Voor het gesprek op het niveau van gemeenten hadden nog gespreksvragen toegevoegd kunnen worden. De tekst biedt goede handvatten om eerlijk naar eigen en andermans traditie en overtuigingen te kijken, om tot de ontdekking te komen dat de Schrift altijd breder, rijker en dieper is dan ons beperkte denken.

W.H.Th. Moehn

Dogmatiek

Kaitlyn Dugan en Philip G. Ziegler, *The Finality of the Gospel: Karl Barth and the Tasks of Eschatology* [Studies in Reformed Theology 43] (Leiden: Brill, 2022) vii + 229 p., € 53,41 (ISBN 9789004509832).

Deze bundel bevat de neerslag van de bijdragen aan een conferentie in Princeton in 2019. Dat was niet alleen vijftig jaar na de dood van Karl Barth, maar ook honderd jaar na de publicatie van Barths eerste *Römerbrief*. De tweede editie daarvan sloeg in 1922 als een bom in vanwege de radicale eschatologie. Vandaar het thema 'eschatologie' voor die conferentie en dus voor de bundel.

Het boek is opgedragen aan de nagedachtenis van Christoph Schwöbel. Diens artikel in de bundel maakt nog eens duidelijk wat de academische gemeenschap door zijn overlijden moet missen. Hij schetst hoe de diverse thema's uit traditionele eschatologie door Barth worden samengeballd in het ene thema van de komst van Jezus Christus. Het gaat in alle denken over de *eschata* (laatste dingen) om de *eschatos* (de laatste mens, Jezus Christus).

De andere artikelen bieden een logische dwarsdoorsnede van Barths eschatologische denken vanuit verschillende vakgebieden en perspectieven. Kenneth Oakes belicht het Oude Testament, door Barth de tijd der verwachting genoemd. Susan Eastman legt Barths lezingen over 1 Korinthe (in Göttingen) naast de poëzie van T.S. Eliot, wat volgens mij vooral verwarring sticht. John Barclay stelt terecht dat Barths *Römerbrief* allereerst bedoeld is als commentaar op een bijbeltekst en dat dit boek daarom ook zo gelezen moet worden. Terecht wijst hij erop dat Barths waarschuwing tegen het 'mythologiseren' van de eschatologie een lijn trekt die door Bultmann kon worden doorgetrokken. Grant Macaskill vat scherp samen dat afgoderij voor Barth niet bepaald wordt door objecten, maar door het subject. Hij vergelijkt moderne exegetische methoden met *fracking*: met hevig materieel wordt alles uit het materiaal geperst, met verwoesting tot gevolg. In vergelijking past Barths interpretatie beter bij de tekst.

Twee van de hoogtepunten uit de bundel zijn de artikelen van Beverly Roberts Gaventa en van Douglas Campbell. De eerste belicht Barths interpretatie van Romeinen 9-11. Die doet vreemd aan, omdat hij waar 'Israël' staat consequent 'kerk' leest. Dat kan antisemitisch lijken, maar het is goed te bedenken dat in Barths eigen tijd deze interpretatie juist werd bekritiseerd omdat deze identificatie met Israël de kerk naar beneden zou halen. Roberts Gaventa betoogt overtuigend dat op een dieper niveau Barths interpretatie passend is, omdat ze past bij Paulus' intentie om de grenzen tussen groepen mensen te doorbreken.

Douglas Campbell werpt de vraag op of Paulus geloofde (a) dat alle mensen zullen opstaan, waarna sommigen altijd bij God zullen zijn en anderen van God gescheiden, of (b) dat alleen degenen die in Christus zijn, zullen opstaan – en wel ten leven. Hij meent

dat die tweede optie aan de orde is, waardoor een aantal teksten van Paulus over 'allen' opeens helderder wordt. Het oordeel zou dan alleen evaluatief zijn en niet meer gaan over de vraag of iemand binnen mag gaan of niet. Campbell concludeert dat Paulus in hedendaagse termen waarschijnlijk een annihilationist genoemd moet worden. Ook wie het inhoudelijk met Campbell oneens is, geeft zijn standpunt wel te denken.

Christophe Chalamet stelt op basis van Barths colleges in Münster dat het hem consequent om de redding van *déze* wereld gaat en dat hij zich consequent verzet tegen elke vergeestelijking of verdubbeling van de werkelijkheid. Christiane Tietz biedt een wat andersoortig artikel. Zij onderzoekt Barths theologische verwerking van de dood van zijn zoon Matthias, nog maar twintig jaar oud. Voor Barth was God niet verantwoordelijk voor die dood. God wil de dood namelijk niet. De macht van het *Nichtige* manifesteert zich hier. Daarover schrijft Philip Ziegler het slothoofdstuk, na een artikel van Nancy Duff, die aan de hand van Barth pleit voor euthanasie en hulp bij zelfdoding. Ziegler, die zich baseert op de nog altijd waardevolle studie van Wolf Krötke over het *Nichtige*, benadrukt dat de duivel geen *agent* is, geen persoon in eigenlijke zin.

Juist bij een bundel die geleerden van diverse disciplines samenbrengt, zou je een pagina 'over de auteurs' verwachten, maar die ontbreekt helaas. Verder is het register uitstekend, al zullen hoe langer hoe meer lezers dit type boeken vooral in de elektronische vorm raadplegen.

Kampen

A. Huijgen

Bruce Lindley McCormack, *The Humility of the Eternal Son: Reformed Kenoticism and the Repair of Chalcedon* (Cambridge: University Press, 2021) xi + 316 p., £ 29.99 (ISBN 9781316518298).

Dit boek is de rijpe vrucht van decennia hoogwaardig theologisch denken. Het begint bij wat de auteur als het fundamentele probleem van de leeruitspraak van Chalcedon beschouwt: de 'persoon' van de Godmens werd in lijn met de theologie van Cyrillus geïdentificeerd met de Logos als zodanig. Bijgevolg werd de menselijke natuur niet meer dan een instrument voor de godheid. Die tendens blijkt bijvoorbeeld in de leer van de anhypostasie: feitelijk draagt Jezus van Nazareth niets bij aan de constitutie van de persoon van de Godmens. Het alternatief van paus Leo is onaantrekkelijk: handelingen steeds verdelen over de menselijke of de goddelijke natuur, tegen de prijs van het denken in twee subjecten. In dit boek repareert McCormack deze weef fouten van Chalcedon. Hij doet dat anders dan bijvoorbeeld Eberhard Jüngel en Robert Jenson, die alles op de kaart van de *Logos ensarkos* en de eschatologie zetten. McCormack neemt het op voor de *Logos asarkos* en de protologie, en wel op een gereformeerde manier: God blijft onveranderlijk God en de mens blijft mens. Er vindt geen vergoddelijking van de menselijke natuur plaats en zowel de leer van de anhypostasie als de gedachte van *communicatio idiomatum* wordt afgewezen. De sleutel is voor McCormack de ontologische receptiviteit van de Logos: zelfs vóór de hypostatistische vereniging is de eeuwige daad van identificatie van de Logos met de mens constitutief voor de identiteit van de tweede Persoon van de Drie-eenheid. In de tijd blijkt de ontologische receptiviteit van de Logos in de incarnatie, die een 'single composite hypostasis' inhoudt, met twee willen.